

PRAMENY A NORMY FINANČNÍHO PRÁVA

Na prezentaci se podíleli dr. Dana Šramková
a doc. Petr Mrkývka

Prameny

- Materiální
- Formální

Materiální prameny finančního práva

- Důvody regulace
- Prostředí realizace chování
- Finanční politika, program vlády
- Ekonomická situace, **COVID**
- Typ ekonomiky, ekonomický model
- Mezinárodní závazky
- Funkce státu
- **Potřeby veřejné finanční činnosti etc.**

Formální prameny finančního práva

- Státem stanovené nebo státem uznané formy právní regulace vztahů, jež jsou předmětem regulace finančního práva
- Vnitrostátní formy
- Unijní formy
- Mezinárodní formy

Normativní právní akty

- Primární normativní akty
- Sekundární normativní akty

Primární normativní akty

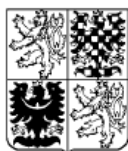
- Ústavní pořádek ČR
- Zákony Parlamentu ČR a jeho předchůdců (zásada materiální kontinuity) – úst. zák. č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR, a starší recepce
- Zákonná opatření Senátu PČR
- Obecně závazné vyhlášky ÚSC

Ústavní pořádek

- Ústava např. čl. 42, 33, 97, 98 a 101
 - Státní rozpočet
 - Česká národní banka
 - Nejvyšší kontrolní úřad
 - Ekonomický základ územní samosprávy
- LZPS čl. 11 odst. 5: „Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona“ – ***Konstitucionalizace FP***

Zákony

- Řada zákonů podléhajících častým změnám (vliv unijní legislativy, vývoje a politické exponovanosti předmětu regulace, krize)
- FP je inkorporované odvětví
- Kodifikace subsystémů finančního práva
- Kategorie „daňové zákony“
- Zákon o státním rozpočtu na rok

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 29

Rozeslána dne 17. března 2003

Cena Kč 17,10

Strana 1160

Sbírka zákonů 2003

Částka 29

SDĚLENÍ

Ministerstva vnitra

o opravě tiskových chyb

v zákoně č. 210/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

V části druhé čl. II:

- v bodě 1 včetně poznámky pod čarou má být ve všech případech místo textu „13a)“ správně uveden text „13b)“,
- v bodě 2 má být ve všech případech místo textu „zc)“ správně uveden text „zd)“.

Zákonná opatření Senátu PČR

Minimum – příklad takového předpisu:

340/2013 Sb.

ZÁKONNÉ OPATŘENÍ SENÁTU

ze dne 9. října 2013

o dani z nabytí nemovitých věcí

- Čl.33/5 ústavy: ZOS musí být schváleno PS na její první schůzi. Neschválí-li je PS, pozbývá další platnosti.

Zákonná opatření Senátu

Proč je těchto předpisů minimum?

a. rozpuštěnost Poslanecké sněmovny

- ZOS lze přijmout pouze, pokud byla PS rozpuštěna

b. neodkladnost

- ZOS lze přijmout pouze ve věcech, které nesnesou odkladu

c. výhrada zákona

- ZOS lze přijímat ve věcech, které by vyžadovaly jinak přijetí zákona

Zákonná opatření Senátu

d. zákaz přijímat ZOS v určitých věcech

- ZOS nelze přijímat ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy

e. návrhové

- ZOS může Senátu navrhnout jen vláda.

f. ratifikace

- ZOS musí být schváleno na ustavující schůzi nové PS
- Co nastane, když nebude??

Obecně závazné vyhlášky ÚSC

Obecně závazná vyhláška obce - příklad:

- místní poplatky - zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích; § 14 odst. 2:
- daň z nemovitých věcí – koeficienty zavedené či upravené OZV, osvobození

Sekundární NPA

- Nařízení vlády – málo, např.:
 - nařízení vlády č. 361/2014 Sb., o stanovení dodání zboží nebo poskytnutí služby pro použití režimu přenesení daňové povinnosti
 - nařízení vlády č. 376/2017 Sb., o vyloučení některých tržeb z evidence tržeb (řešeno ÚS)
- Vyhlášky MF – prováděcí vyhlášky
- Vyhlášky ČNB – zejm. emisní vyhlášky

Právo Evropské unie (členění podle K. Borchardt)

- Primární právo
- Sekundární právo
- Všeobecné právní principy
- Mezinárodní smlouvy sjednané EU s třetími státy nebo s mezinárodními organizacemi
- Smlouvy sjednané mezi členskými státy

Primární právo (1)

- Přímě aplikovatelné a není nutné jeho transformace do národního právního řádu
- Zakládací smlouvy (ESUO, Euroatom, EHS) + sml. doplňující a měnící ... Maastricht 1992, Amsterdam 1997, Nice 2001, Lisabon 2007
- Smlouvy o přistoupení

Smlouva o fungování Evropské unie

- čl. 30 až 32
- čl. 107 až 109
- čl. 110 až 113
- čl. 123
- čl. 126
- čl. 127 a násl.
- čl. 308 a 309
- čl. 310 až 325

Sekundární právo (1)

- Právo tvořené institucemi EU na základě a podle primárního práva – různé formy
- Nařízení: *Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se stanoví **Celní kodex Společenství** - unifikace*
- Směrnice: *Směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému DPH - harmonizace*

Sekundární právo (2)

- Rozhodnutí (NPA): *Rozhodnutí Rady o systému vlastních zdrojů Evropských společenství (2007/436/ES, Euroatom)*
- Doporučení: *není pramenem práva v pravém smyslu slova (x Soudní dvůr EU – národní soudy musí brát ve své rozhodovací činnosti doporučení v úvahu, především při objasnění vnitrostátní úpravy, kterou se implementuje právo EU – C-322/88 Grimaldi vs. Fonds des Maladies Professionnelles)*

Všeobecné právní principy (1)

- Odráží základní koncepty práva a spravedlnosti, které by měly být respektované v každém právním řádu.
- Pramen nepsaného práva EU, které vyplňuje mezery v psaném právu a vedou k interpretaci.
- Uplatnění v aplikaci práva

Všeobecné právní principy (2)

- Autonomie
- Přímé aplikovatelnosti a priority unijního práva
- respektování základních práv
- Proporcionality,
- Právní odpovědnosti členských států za porušení unijního práva
- Dobré správy a dobrého vládnutí, ...

Mezinárodní smlouvy EU+

- Dohoda o Evropském hospodářském prostoru
- Dohoda ES + Lichtenštejnsko
- Dohoda ES + Monaco, San Marino ...

Mezinárodní právo

čl. 10 Ústavy, např.:

- Smlouvy o zamezení dvojího zdanění
- Smlouvy o spolupráci při správě daní
- Smlouvy o vymáhání některých pohledávek
- Smlouvy o podpoře a ochraně investic
- Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii

Nenormativní akty heteronomní povahy

- Pokyny GFŘ, GŘC, MF

Pokyn není obecně závazný právní předpis!

Pokyn není legální interpretací!

- Metodika

- Instrukce

- Problém závaznosti i pro fin.správu

- Viz např. D-144, IV. ÚS 146/01, 2 Ans 1/2005, I. ÚS 629/06, 6 Ads 88/2006

Prameny finančního práva v systému finančního práva

- Kritérium předmětu regulace
- Fiskální prameny: rozpočtové právo, finanční kontrola, rozpočtové příjmy, rozpočtové výdaje, rozpočtová kázeň, rozpočtový proces
- Prameny daňového (berního) práva
- Prameny měnového a devizového práva
- Prameny práva finančního trhu – sektorové zákony

Finančněprávní předpis

- Základní pojmy
- Adresáti
- Vlastní regulace
- Proces
- Sankce
- Přechodná ustanovení
- Derogační klauzule
- účinnost

Finančněprávní norma – struktura parametrické normy

- Antecedent - předpoklad
- Konsekvent – normativní část

Parametr, taxa

Charakteristika FPN

- Imperativnost a kogentnost
- Různorodost
- Nestabilita
- Relativně konkrétní A i K
- Taxativní výčty
- Parametrické normy
- Represivní sankce (ne reparační, restituční, satisfakční)
- Sankce trestní, administrativní

Členění FPN (1)

- Podle oblasti regulace
- Podle stupně právní síly
- Podle postavení normotvůrce – prim., sek.
- Podle rozsahu územní působnosti
- Podle povahy předmětu normy: hmp, proc.p., smíšené

Členění FPN (2)

- Podle způsobu aplikace: striktní x ekvivalentní; mocenské x autoaplikační
- Podle funkce normy: regulační, ochranné
- Podle délky účinnosti: určité x neurčité

Členění FPN (3)

- Podle specifik účelu: operativní (účinnost), blanketové, kolizní, teleologické, parametrické, definice, principy...

Konstitucionalizace FP

Konstitucionalizace finančního práva je specifický normativní jev, který znamená, že ústavní pořádek obsahuje ustanovení upravující materii finančního práva způsobem (metodou) umožňující bezprostředně bez účasti obyčejných zákonů kreovat práva a povinnosti osob a oprávnění a povinnosti orgánů ve vztazích souvisejících s veřejnou finanční činností.

Metody konstitucionalizace

- Definování určitých institutů,
- Ústavní zakotvení určitých restrikcí, povinností, práv, oprávnění, formalizovaných postupů,
- Vymezení základních zásad

Dopady konstitucionalizace

- Garance stability
- Omezení politické soutěže
- Nízká operativnost
- Potvrzení finanční suverenity

Míra konstitucionalizace

- **Minimální:** generální principy státního zřízení a zásady veřejného práva,
- **Střední:** zásady rozpočtů, centrálního bankovníctví, garance zákonnosti při nakládání daňové a poplatkové povinnosti
- **Vysoká:** rozsáhlé ústavní mechanismy zajištění cenové či měnové stability, vyrovnanosti státního rozpočtu a stability veřejných financí vůbec, jakož i fungování fiskálního federalismu a garantování ekonomické autonomie veřejné samosprávy, především samosprávy územní.
- **Maximální:** *nereálná, celé FP v ústavním pořádku*

Nejvyšší míra konstitucionalizace FP ve střední Evropě

- **Německo** : zejména hlava X základního zákona „Finance“
- **Polsko**: zejména hlava X ústavy „Veřejné finance“
- **Rakousko**: zejména čl. 51 – 52, hlava V. ústavy

Sféry konstitucionalizace

1. Konstitucionalizace veřejných financí v užším smyslu.
2. Konstitucionalizace příjmů veřejných rozpočtů.
3. Konstitucionalizace měny a centrálního bankovníctví.

Podmínky uplatnění konstitucionalizace finančního práva

dozrání společnosti a politické reprezentace **ke konsensu** v uplatnění míry konstitucionalizace finančního práva, a to **nikoliv ke stabilizaci panství** nad veřejnou finanční činností, **ale ke stabilizaci státu a společnosti** jako takových

ZÁSADY FINANČNÍHO PRÁVA

Připomenutí

- Zásady = postuláty představené doktrínou k vytvoření dokonalého vzoru chování
- Postuláty akceptované zákonodárcem v podobě právní normy mají povahu základních mantinelů

Evolution of postulates of financial law

- Připomenutí: FP je nekodifikované
- Historicky nejdříve se utvořily zásady regulace daní a rozpočtů
- Další zásady byly zjištěny analýzou z normativních aktů majících stěžejní význam ve struktuře pramenů finančního práva

Zásady tvorby finančního práva

- Obecné zásady pro tvorbu práva
- Speciální principy

Speciální principy

- Principy typu ekonomiky
- Předvídání krátkodobých a dlouhodobých následků FP regulace
- Zohlednění vazeb norem v rámci systému FP
- Omezení vlivů výkyvu v hodnotě peněz na stabilitu norem finančního práva
- Plynulost změn ve výši finančních dávek
- Ochrana zájmu většiny před lobby
- Respektování terminologie
- Úroveň právního a ekonomického vědomí adresátů FPN
- Respektování závazků ČR

Obecné principy finančního práva

- Zásada demokratismu
- Zásada legality
- Zásada legitimacy
- Zásada priority unijního a mezinárodního práva

Další zásady

- Zásada účelovosti
- Zásada plánovitosti
- Zásada priority rovnováhy
- Zásada provázanosti nástrojů sektoru veřejných financí
- Zásada efektivnosti a hospodárnosti
- Zásada veřejnosti a přehlednosti veřejných peněžních fondů
- Zásada účtování
- Zásada kontroly
- Zásada nadřazenosti finančních zájmů státu
- Zásada finanční disciplíny